

ODBORNÉ STANOVISKO RÚZ K NÁVRHU ROZPOČTU VEREJNEJ SPRÁVY NA ROKY 2027 AŽ 2029

Štát sa čoraz viac zadlžuje.

Republiková únia zamestnávateľov považuje stav slovenských verejných financií za jeden z najväčších problémov slovenskej ekonomiky. Návrh rozpočtu na rok 2027 ani po troch konsolidačných balíkoch však neprináša stabilizáciu verejného dlhu a schodok zostáva mimoriadne vysoký.

V roku 2027 má verejná správa hospodáriť s príjmami približne 63,3 mld. eur a výdavkami 70,8 mld. eur. Štát a ostatné subjekty verejnej správy tak minú približne o 7,4 mld. eur viac, než získajú na príjmoch. Inými slovami, približne každé desiate euro verejných výdavkov nebude kryté príjmami a musí byť financované ďalším zadlžením.

Pre bežného človeka sa dá situácia prirovnáť k domácnosti s čistým ročným príjmom 30-tisíc eur a nahromadeným dlhom 43 tis. eur. Ak by hospodárila podobne ako naša verejná správa, za rok by neminula 30-tisíc, ale približne 34 000 eur. Chýbajúcich zhruba 4 tis. eur by si musela každý rok požičať. Ak by takto fungovala dlhodobo, jej dlh by neustále rástol a čoraz viac by ho zvyšovali aj rastúce úroky spojené s čoraz vyšším zadlžením. Potreba požičovať si každý rok čoraz vyššiu sumu však nemôže pokračovať donekonečna a rodina v tomto prípade by po niekoľkých rokoch mohla byť nútená obetovať podstatnú časť svojho majetku a drasticky znížiť svoje výdavky a životný štandard.

Presne tento problém dnes vidíme vo verejných financiách. Vláda hospodári so schodkom rok čo rok a vplyvom starnutia populácie sa aktuálny schodok bez ďalších opatrení bude ďalej zvyšovať. Každý rok nám do verejného dlhu pribudne približne 7 až 8 miliárd eur. Týmto tempom budeme do 10 rokov na takej úrovni dlhu, ktorá nedávno priviedla niektoré európske krajiny na hranicu platobnej neschopnosti (museli drasticky škrtiť sociálne dávky a žiadať medzinárodné inštitúcie o pomoc), v prípade väčšej krízy aj skôr. Nie je teda pravdou, že naše verejné financie sú v dobrom až ukážkovom stave, ako to tvrdia viacerí vládni predstavitelia. Občania by mali dobre zvážiť, akú situáciu chcú už v blízkej budúcnosti pripraviť pre seba, svoje deti a vnúčatá.

Tabuľka 1 Trvalo vysoký deficit verejných financií napriek konsolidácii cez vyššie dane

Rok	Deficit rozpočtu verejnej správy		Zdroj	Výška ohlásených konsol. opatrení, mld. EUR pre daný rok
	v mld. EUR	v % HDP		
2023	5,9 (6,6)	4,8 (5,3)	RRZ (Eurostat)	
2024	7,0	5,3	Eurostat	2
2025	6,1	4,5	Eurostat	2,7
2026	6,3 (OS)	4,4 (OS)	odhad MF SR	2,7
2027	7,4	4,9	odhad MF SR	zatiaľ neohlásené

Poznámka: Súčasná vláda podľa RRZ v roku 2023 „zdedila“ deficit vo výške 4,8 % HDP, resp. 5,9 mld. eur, teda menej ako celoročný deficit v danom roku (následne zaviedla koncom roka okrem iného aj zvýšený 13. dôchodok). Celoročné čísla za rok 2023 sa uvádzajú v zátvorke. OS = odhadovaná skutočnosť.

Ani tri kolá konsolidácie nezastavili rast dlhu

V roku 2023, keď nastupovala súčasná vláda, dosahoval deficit verejných financií približne 5,9 mld. eur, resp. 4,8 % HDP¹. Po troch veľkých konsolidačných balíkoch založených vo významnej miere na vyšších daniach, odvodoch a ďalšom zaťažení ekonomiky má byť deficit v roku 2027 dokonca 7,4 mld. eur, resp. 4,9 % HDP a ani v ďalších rokoch sa podľa návrhu rozpočtu nemá dostať na úroveň, ktorá by zastavila rast verejného dlhu.

Výsledok je viditeľný najmä na samotnom zadlžení krajiny. Kým na konci roka 2023 predstavoval verejný dlh približne 69 mld. eur (56 % HDP), v roku 2027 sa dostane približne na 100 mld. eur (66 % HDP). V prepočte na jedného obyvateľa tak bude na každého občana Slovenska – bez ohľadu na to, či ide o pracujúceho človeka, dôchodcu, študenta alebo dieťa – pripadať približne 18,5 tis. eur verejného dlhu. Ešte v roku 2023 to bolo približne 12,7 tis. eur. Zadlženie tak za štyri roky vzrastie takmer o 50 %, čo predstavuje extrémne vysoké tempo rastu.

Ministerstvo financií pritom samo počíta s tým, že rast dlhu sa počas rozpočtovaného obdobia nezastaví. Dlh sa má zvýšiť zo 63,4 % HDP v roku 2026 na 66,3 % v roku 2027, 68,4 % v roku 2028 a 69,6 % HDP v roku 2029. Ak sa neprijmú ďalšie konsolidačné opatrenia, dosiahne dlh podľa samotného návrhu rozpočtu v roku 2029 hranicu 71,8 % HDP. Inými slovami, dlh vzrastie zo súčasných 100 mld. eur až na zhruba 118 mld. len v priebehu 2 rokov. Približne celý 7 až 8 miliardový deficit sa každý rok premieta do vyššej úrovne nášho dlhu a takto sú verejné financie SR nastavené natrvalo.

Preto podľa RÚZ nemožno za skutočné ozdravovanie verejných financií považovať stav, pri ktorom síce neustále rastú príjmy štátu a zaťaženie ekonomiky, no súčasne ďalej rastie deficit v miliardách eur aj celkové zadlženie.

Stále väčšiu časť rozpočtu spotrebujú úroky

S rastúcim dlhom rastie aj cena jeho obsluhy. V roku 2027 má Slovensko zaplatiť na úrokoch približne 2,72 mld. eur, v roku 2028 už 3,19 mld. eur a v roku 2029 približne 3,54 mld. eur.

Len v roku 2027 to znamená približne 7,5 milióna eur každý deň. V roku 2029 sa denný účet za úroky priblíži k 10 miliónom eur.

Ide pritom o mimoriadne nevýhodný druh verejného výdavku. Za tieto peniaze nevznikne nová cesta, nemocnica, škola ani iná verejná služba. Sú cenou za dlhy vytvorené v minulosti. Čím viac sa zadlženie zvyšuje, tým väčšiu časť budúcich rozpočtov bude štát musieť venovať práve na úroky.

Problémom zostáva rast výdavkov štátu

Domácnosti a podniky už niekoľko rokov znášajú vyššie dane, odvody a nové poplatky. Napriek tomu sa schodok verejných financií neznížil, a to aj preto, že vyššie príjmy štátu vo veľkej miere pohltí ďalší rast jeho výdavkov.

Bežné výdavky vlády na mzdy, medzispotrebu a sociálne dávky v roku 2027 vzrastú medziročne až o 3,5 miliardy eur, resp. 6 %.

Najväčšiu časť bežných výdavkov predstavujú sociálne transfery. Z toho najväčšou položkou sú dôchodkové dávky. Sociálne transfery sa v roku 2027 zvýšia o 1 miliardu na približne 28,6 mld. eur a v roku 2029 by mali dosiahnuť až 31,7 mld. eur – nárast o 14 % za 3 roky.

Rozpočet zároveň počíta so zachovaním plnohodnotného 13. dôchodku, na ktorý je v roku 2027 vyčlenených 916 mil. eur. Sociálna poisťovňa pritom už dnes nedokáže všetky svoje výdavky pokryť iba z poistného. Zo štátneho rozpočtu má preto v roku 2027 dostať ďalší transfer 2 mld. eur, v roku 2028 2,25 mld. eur a v roku 2029 už 2,75 mld. eur. Starnutie populácie bude bez ďalších zmien tento tlak v budúcnosti ešte zvyšovať. Výdavky dôchodkového poistenia

¹ Toto je vyčíslenie od RRZ k času prebratia moci súčasnou vládou v októbri 2023.

vzrastú oproti dnešnej úrovni až o 2 miliardy eur do roku 2029, teda spolu o 15 %. Nároky súčasných dôchodcov na 13. dôchodky a ďalšie dôchodkové benefity budú predstavovať stále vyššiu záťaž pre ich deti a vnúčatá nad rámec dnešných dôchodkových odvodov.

Podobný problém vidíme pri personálnych nákladoch verejného sektora. Rozpočet na rok 2027 počíta približne so 452 700 zamestnancami verejnej správy, teda medziročne s ďalším nárastom počtu pracovníkov zhruba o 2,5 tis. osôb. Počet zamestnancov verejnej správy za posledných osem rokov rástol v priemere približne o 4 tis. osôb ročne (cca 1 %). Ešte v roku 2019 evidoval verejný rozpočet len 422 tis. zamestnancov. Osobné výdavky verejnej správy majú dosiahnuť približne 15,6 mld. eur a medziročne vzrásť o 1,07 mld. eur, teda o 7,4 % viac oproti plánu na rok 2026.

RÚZ preto dlhodobo upozorňuje, že konsolidácia nemôže znamenať iba každoročné hľadanie nových príjmov, ktorými sa financujú stále vyššie výdavky. Konsolidácia má byť dočasným procesom vedúcim k stabilizácii dlhu a schodkov rozpočtu. V SR sa však deje pravý opak. Ak sa každý rok zvyšujú dane a odvody, no zároveň rastie objem výdavkov a zadlženie, príčina zadlžovania sa neodstraňuje – problém sa iba presúva na domácnosti a podniky. Tie strácajú príjmy a konkurencieschopnosť, pričom ekonomika oslabuje a životná úroveň klesá.

Ďalšie zvyšovanie daní nie je riešením

Vyššie dane, odvody a poplatky v priebehu posledných 3 rokov zranili domácnosti a súkromnú ekonomiku. Domácnosti si môžu dovoliť menej, firmy investujú a zarábajú podstatne menej, došlo k viacerým hromadným prepúšťaniam a rast našej ekonomiky sa prepadol na najnižšiu úroveň vo V4.

Z oslabenej ekonomiky sa príjmy vláde vyberajú ťažko.

RÚZ preto považuje pokračovanie konsolidácie prostredníctvom ďalšieho zvyšovania daňového a odvodového zaťaženia za nesprávnu cestu. Slovenská ekonomika potrebuje investície, produktivitu, vznik nových pracovných miest a rast podnikateľskej aktivity. Vyššie dane, odvody a poplatky pôsobia opačným smerom – zvyšujú náklady práce a podnikania, znižujú disponibilné príjmy domácností a oslabujú konkurencieschopnosť krajiny.

Dostať deficit pod kontrolu preto môžeme len prostredníctvom dobre cielených úspor vo výdavkoch vlády (v kombinácii s prorastovými opatreniami). RÚZ identifikovala možné úspory až vo výške 6,5 mld. eur, čo by pokrylo prakticky celú potrebu konsolidácie. Zároveň predložila vláde viac ako 200 prorastových opatrení pre silnejšiu ekonomiku a verejné príjmy.

Medzi potrebné kroky patrí najmä audit a reorganizácia verejných inštitúcií, využitie digitalizácie a moderných technológií, prehodnotenie počtu pracovných miest vo verejnom sektore, efektívnejšie verejné obstarávanie, predaj nepotrebného majetku či zvýšenie adresnosti sociálneho systému, ale aj komunálna reforma znižujúca roztrieštenosť samospráv pri zachovaní kvality služieb a redukcii nákladov.

Cieľom musí byť dosiahnuť deficit výrazne pod 3 % HDP, pričom sa verejný dlh prestane zvyšovať a následne sa postupne zníži na úroveň pod 60 % HDP. Takúto úroveň je možné dlhodobo považovať za bezpečnú. Rozpočet na rok 2027 tento cieľ neprináša. Slovensko nemôže dlhodobo každý rok minúť o niekoľko miliárd eur viac, než dokáže vybrať. Čím neskôr sa tento problém začne riešiť na strane výdavkov, tým bolestivejšie budú jeho dôsledky a potrebné opatrenia v budúcnosti – pre štát, podniky aj samotných občanov.